

TÜRKMENISTANYŇ PREZIDENTINIŇ P E R M A N Y

Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Harby doktrinasy hakynda

Türkmenistanyň Garaşsyzlygyny we hemişelik Bitaraplygyny has-da pugtalandyrmak, ýurdumyzyň harby howpsuzlygyny we bitewüligini ýokary derejede üpjün etmek, döwletimiziň goranmak ukybyny mundan beýläk-de ýokarlandyrmak maksady bilen, **karar edýärin:**

1. Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Harby doktrinasyny tassyklamaly (goşulýar).

2. «Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Harby doktrinasy hakynda» Türkmenistanyň Prezidentiniň 2009-njy ýylyň 21-nji ýanwarynda çykaran 5272-nji Permanyny (Türkmenistanyň Prezidentiniň namalarynyň we Türkmenistanyň Hökümetiniň çözümleriniň 2009-njy ýyldaky 1-nji ýygyndysynyň 51-nji maddasy) güýjüni ýitiren hasap etmeli.

3. Şu Permanyň ýerine ýetirilişine Türkmenistanyň Döwlet howpsuzlyk geňeşiniň sekretary, Türkmenistanyň Goranmak ministri, Türkmenistanyň Döwlet serhet gullugynyň başlygy, Türkmenistanyň Milli howpsuzlyk ministri, Türkmenistanyň Içeri işler ministri, Türkmenistanyň Sagdyn jemgyýet howpsuzlygyny goraýyş döwlet gullugynyň başlygy, Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugynyň başlygy we Türkmenistanyň Döwlet migrasiýa gullugynyň başlygy gözegçilik etmeli.

**Türkmenistanyň
Prezidenti,
Türkmenistanyň
Ýaragly Güýçleriniň
Belent Serkerdebaşysy**

**Gurbanguly
Berdimuhamedow**

Aşgabat şäheri
2016-njy ýylyň 25-nji ýanwary
№ PP-6909

Türkmenistanyň Prezidentiniň,
Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň
Belent Serkerdebaşysynyň
2016-njy ýylyň 25-nji ýanwarynda
çykaran PP-6909 Permany bilen
tassyklandy

Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Harby doktrinasy

Umumy düzgünler

Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň Harby doktrinasy (mundan beýläk-Harby doktrina) parahatçylyk söýüji daşary syýasaty ýöredýän Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny we çäkleriniň bitewüligini üpjün etmegiň harby-syýasy, harby-ykdysady we harby-strategik esaslaryny kesgitleýän ýörelgeleriň, maksatlaryň we wezipeleriň döwlet derejesinde resmi taýdan kabul edilen ulgamy bolup durýar.

Harby doktrinada Türkmenistanyň Milli howpsuzlygynyň konsepsiýasynyň we «Türkmenistanyň ýigrimi birinji asyrdaky hemişelik bitaraplyk, parahatçylyk söýüjilik, hoşniýetli goňsuçylyk we demokratik ýörelgelerine esaslanan daşary syýasat ugry hakyndaky» Jarnamanyň düzgünleri ösdürilýär.

Harby doktrinanyň düzgünleri emele gelen harby-syýasy ýagdaýy we onuň ösüşini çaklamagy, Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmegiň zerur bolan talaplaryny, şeýle hem häzirki zaman uruşlarynyň we ýaragly çaknyşyklarynyň mazmunyna we häsiýetine ulgamlaýyn seljermäni, harby gurluşyň we harby sungatyň ýurdumyzdaky we daşary ýurtlardaky tejribesini nazara alýar.

Harby doktrina goranyş häsiýetlidir, onuň düzgünlerinde Türkmenistanyň milli bähbitlerini goramak, harby howpsuzlygyny kepillendirmek maksady bilen, ählumumy howpsuzlyga we parahatçylyga pugta hem-de yzygiderli eýermegiň sazlaşykly utgaşmagy kesgitlenýär.

Türkmenistanyň Konstitusiýasy, «Türkmenistanyň hemişelik bitaraplygy hakyndaky» Türkmenistanyň Konstitution kanuny, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalary, halkara hukugynyň umumy ykrar edilen kadalary, şeýle hem Türkmenistanyň harby howpsuzlygy üpjün etmek babatda halkara şertnamalary Harby doktrinanyň hukuk esasyny düzýär.

Harby-syýasy ýagdaýyň, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň gurluşynyň, ösüşiniň we ulanylyşynyň şertleri göz önünde tutulyp, Harby doktrinanyň düzgünleriniň üsti ýetirilýär, şeýle hem olar Türkmenistanyň kanunçylygy bilen kesgitlenýär.

Harby doktrinanyň durmuşa geçirilmegi Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmek üçin döwletiň görýän çäreleriniň toplumyny ýerine

ýetirmek arkaly gazanylýar.

Harby doktrinanyň döwletiň harby howpsuzlygyny üpjün etmek meseleleri boýunça käbir düzgünleri Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan Ýaragly Güýçleriň, beýleki goşunlaryň we goşun düzümleriniň ösüşiniň maksatnamalaýyn resminamalarynda takyklanyp bilner.

Harby doktrinada şu esasy düşünjeler ulanylýar:

harby meýilleşdirme - harby guramanyň ösüş wezipelerini we maksatlaryny durmuşa geçirmegiň, Ýaragly Güýçleriň, beýleki goşunlaryň we harby edaralaryň gurluşynyň we ösüşiniň tertibini we usullaryny kesgitlemek;

harby gurluş - döwletiň howpsuzlygyny üpjün etmek we milli bähbitleri goramak, harby kuwwatyny saklamak we ýokarlandyrmak boýunça ykdysady, syýasy-durmuş, hukuk, harby, harby-tehniki we beýleki çäreleriň toplumyny öz içine alýan döwletiň harby guramasynyň döremeginiň we ösüşiniň meýilleşdirilen we maksatlaýyn işleri, onuň möhüm düzüm bölegi - döwletiň Ýaragly Güýçlerini döretmek, taýýarlamak we pugtalandyrmak boýunça arabaglanyşykly çäreleriň ulgamy;

harby-syýasy ýagdaý - belli bir çäkdäki we giň möçberli uruşlaryň başlanmagy, separatistik we beýleki hereketleriň döredilmegi we berkidilmegi, milli, etniki we dini ekstremizmiň güýçlenmegi, köpçülikleýin gyryş ýaraglarynyň we olary eltmek üçin niýetlenen serişdeleriň ýaýradylmagy, maglumat gapma-garşylyklarynyň ýitileşmegi bilen baglanyşykly meýiller arkaly kesgitlenilýän häzirki zaman harby-syýasy ýagdaýynyň we onuň ösüşiniň geljekki derejesi;

döwletiň harby howpsuzlygy (milli howpsuzlygyň möhüm bölegi) - harby wehimleriň önüni almak, olary çäklendirmek we ýok etmek, döwlet bähbitleriniň ýaragly goralmagyny guramak üçin amatly şertleri döretmek maksady bilen, döwletiň öz ygtyýaryndaky güýçleriň, serişdeleriň we gurlaryň ähli jemini durmuşa geçirmek ukyplylygy;

döwletiň harby guramasy - parahatçylyk döwründe esasy işi döwletiň harby howpsuzlygyny üpjün etmek boýunça wezipeleri çözmäge, uruş howpunyň önüni almaga, basybalyjylykly hereketler edilen ýagdaýynda bolsa, Türkmenistanyň ýaragly goralmagyny üpjün etmäge, çozuşy serpidirmäge gönükdirilen Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň, beýleki goşunlarynyň we goşun düzümleriniň, döwlet, harby-syýasy dolandyryş edaralarynyň, harby dolandyryş edaralarynyň, beýleki edaralarynyň umumylygy. Mundan başga-da, döwletiň harby guramasyna Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň harby iş üçin niýetlenilen önümleri (işleri, hyzmatlary) döretmek boýunça ylmy we (ýa-da) önümçilik işlerini amala aşyrýan goranmak ulgamy hem girýär;

harby howp - belli bir geosyýasy, harby-strategik, jemgyýetçilik-syýasy we ykdysady şertlerde harby wehimiň döremegine, ýaragly çaknyşyga ýa-da urşa getirip biljek ýagdaýlaryň jemi bilen häsiýetlenýän harby-syýasy ýagdaýyň derejesi. Garşy durýan taraplaryň arasynda düýpli gapma-garşylyklaryň barlygy, şeýle hem olary çözmek üçin harby güýji ulanmak niýetleri bilen kesgitlenýär. Harby howp garşylyk, töwekgelçilik we wehim görnüşinde bolup biler;

harby wehim - başga döwlet (döwletler) ýa-da onuň çäginde ýerleşen ekstremistik, separatistik, dini ýa-da beýleki hereketler, guramalar tarapyndan

Türkmenistanyň garaşsyzlygyna, özygtyýarlylygyna, çäk bitewüligine we konstitusion gurluşyna garşy ýaragly güýji hakykatda ulanmagyň niýet edilýändigini görkezýän hereketler;

harby çaknyşyk - ikitaraplaýyn harby güýjüň ulanylmagy bilen, döwletara ýa-da döwletiň içerki gapma-garşylyklarynyň çözülişiniň görnüşi. Durmuş-syýasy maksatlar üçin ýaragly göreşmegiň ähli görnüşlerini, şol sanda dünýä, sebit, belli bir çäkdäki uruşlary we ýaragly çaknyşyklary öz içine alýar;

ýaragly çaknyşyk - ýaragly göreşiň serişdelerini gös-göni ulanmak bilen häsiýetlenýän harby çaknyşygyň görnüşi;

serhetýaka çaknyşygy - ýanaşyk ýurtlaryň serhet düzümleriniň ýa-da şahslaryň döwlet serhedindäki çaknyşygy we onuň bozulmagy. Käwagt ýaragly häsiýetli bolup, iri harby çaknyşyklara öwrülýär. Serhet wekilleriniň kömegi ýa-da diplomatik ýollar arkaly çözülýär;

belli bir çäkdäki uruş - syýasy maksatlar, harby hereketleriň geriminiň giňligi, ulanylýan Ýaragly Güýçleriň we serişdeleriň sany we hili boýunça çäklendirilen uruş. Belli bir çäkdäki häzirki zaman uruşlaryna köpmilletlilik häsiýeti mahsusdyr;

sebit urşy - bir sebitiň çägi bilen çäklendirilen we esasan-da onda ýerleşen ýurtlaryň bähbitlerine täsir edýän iki ýa-da birnäçe döwletleriň gatnaşmagyndaky uruş. Taraplaryň harby-syýasy maksatlarynyň möhümligi we dessin-strategiki maksatlarynyň hyjuwy bilen, ýaragly göreşiň ähli çygyrlarda alnyp barylýmagy, ýaragyň häzirki zaman görnüşleriniň jemlenip ulanylmagy bilen häsiýetlenýär. Sebit urşy adaty hem-de ýadro görnüşli bolup biler, çalt geçýän ýa-da uzak dowam edýän häsiýete eýedir;

iri gerimli uruş - radikal harby-syýasy maksatlary yzarlaýan döwletleriň bileleşiginiň ýa-da dünýä bileleşiginiň iri döwletleriniň arasyndaky uruş. Iri gerimli uruş dünýäniň dürli sebitleriniň köp sanly döwletleriniň çekilmegi bilen, ýaragly çaknyşygyň, belli bir çäkdäki ýa-da sebit urşunyň giňelmeginiň netijesi bolup biler. Bu uruş gatnaşygy döwletleriň bar bolan ähli maddy serişdeleriniň we ruhy güýçleriniň jemlenmegini talap eder.

Harby-syýasy ýagdaý

1. Häzirki döwürde dünýäde ykdysady-syýasy merkezleriň bähbitleri üçin täsirleriň tapgyrlaýyn gaýtadan bölünişi bolup geçýär.

Häzirki döwrüň harby-syýasy ýagdaýynyň derejesi we geljegi şu esasy ýagdaýlar bilen kesgitlenýär:

köpçülikleýin gyryş ýaraglarynyň we olary belli bir ýere ýetirmegiň serişdeleriniň ýaýradylmagy;

belli bir çäkdäki ýa-da iri gerimli uruşlary tutaşdyrmak bilen bagly meýiller;

separatistik we beýleki hereketleriň emele gelmegi hem-de pugtalanmagy, milletçilikli, etniki we dini ekstremizmiň güýçlenmegi;

maglumatlaýyn göreşiň ýitileşmegi;

harby wehimiň önüni almagyň netijeli usullarynyň (mehanizmleriniň) we sebitde halkara işine ähli gatnaşyjylaryň bähbitleriniň goragynyň ýoklugy;

belli bir çäkdäki uruşlarda we beýleki ýaragly çaknyşyklarda synag edilýän täze harby tehnologiýalaryň ornaşdyrylmagy;

ýaraglanyşygyň haýdadylmagy, şol sanda ýokary takykly ýarag tehnologiýalarynyň ösdürilmegi hem-de ulanylmagy.

2. Şular harby-syýasy ýagdaýa durnuksyzlaşdyryjy täsir edýär:

Birleşen Milletler Guramasynyň Tertipnamasynda berkidilen esasy ýörelgelere garşy gelýän halkara howpsuzlygyny üpjün etmegiň bar bolan usullaryny gowşatmaga gönükdirilen synanyşyklar;

halkara gatnaşyklarynyň taraplarynyň habar berişi we beýleki serişdeleriň we tehnologiýalaryň basybalyjylykly maksatlar üçin ulanylmagy;

ekstremistik, dini akymalaryň we milletçilik, separatistik, terrorçylyk hereketleriniň, guramalaryň we gurluşlaryň işi;

guramaçylykly jenaýatçylygyň, ýaraglaryň, neşe serişdeleriniň we seri dumanladyjy maddalaryň bikanun dolanyşygynyň geriminiň giňelmegi, bu işiň halkara häsiýetine eýe bolmagy.

Harby howpsuzlyga abanýan esasy wehimler

3. Dünýä ösüşi häzirki döwürde halkara gatnaşyklarynyň umumy çylşyrymlaşmagyna garanynda dünýä möçberinde bäsdeşligiň güýçlenmegi, döwletara we sebitara gatnaşyklarynyň dürli çygyrlarynda dartgynlygyň ýitileşmegi, dünýä we sebit derejesindäki ykdysady we syýasy ösüşiň durnuksyzlygy bilen häsiýetlenýär. Sebit çaknyşyklarynyň köpüsi kadalaşdyrylman galýar. Şonuň bilen birlikde, bu çaknyşyklary güýç bilen çözmäge bolan ymtylyşmalar saklanyp galýar.

Türkmenistan, hemişelik Bitarap döwlet bolmak bilen, harby çaknyşyklary we sebit meselelerini parahatçylykly, syýasy-diplomatik ýollar arkaly çözmäge gönükdirilen parahatçylyk söýüji daşary syýasaty ýöredýär.

Şonuň bilen birlikde, islendik özygtyýarly döwlet ýaly, Türkmenistan hem öz harby howpsuzlygyna täsir edip biljek daşarky we içerki wehimleriň güýçlenmegine ýol bermez.

Döwlet desgalarynyň we aýratyn möhüm desgalaryň hatardan çykarylmagy görnüşde harby howpsuzlyga wehimleriň döremegi, Türkmenistanyň öz Ýaragly Güýçlerini, beýleki goşunlaryny we goşun düzümlerini döwletiň möhüm bähbitlerini goramak boýunça wezipeleri ýerine ýetirmäge taýýar ýagdaýda saklamagyny talap edýär.

Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmek döwlet syýasatynyň ileri tutulýan ugry bolup, ol hakyky giňişlik-wagt möçberinde harby wehimleriň önüniň alynmagyna we zyýansyzlandyrylmagyna gönükdirilendir.

4. Şular esasy daşarky wehimlerdir:

Türkmenistanyň çäkleriniň bitewüligini bozmak, şol sanda Türkmenistanyň Döwlet serhediniň harby birikmeler we ýaragly toparlar tarapyndan bozulmagy, serhetdäki dawalaryň we çaknyşyklaryň ýitileşmegi;

Türkmenistanyň içerki işlerine gatyşmaga synanyşyklar;

Türkmenistanyň serhetlerine gönüden-göni golaý ýerlerde belli bir çäkdäki

uruşlaryň we ýaragly çaknyşyklaryň ojaklarynyň bolmagy;

köpçülikleýin gyrys ýaraglarynyň, olary eltmegiň serişdeleriniň hem-de harby önümçiligiň iň täze tehnologiýalarynyň ýaýradylmagy, olaryň ulanylmagynyň mümkinçiligi;

beýleki ýurtlaryň ýaraglanyşygy çäklendirmek we kemeltmek babatda halkara ylalaşyklaryny bozmagy, ýaraglanyşygyň hil we mukdar taýdan artdyrylmagy netijesinde strategik durnuklylygyň bozulmagynyň mümkinçiligi;

halkara terrorçylygynyň, separatizmiň we dini ekstremizmiň, şeýle hem olaryň alamatlarynyň ýüze çykmalary;

Türkmenistanyň serhetleriniň golaýynda güýçleriň emele gelen gatnaşyklarynyň bozulmagyna getirýän goşun toparlarynyň döredilmegi ýa-da artdyrylmagy;

Türkmenistanyň Döwlet serhedindäki binalara we desgalara çozmak, serhetýaka çaknyşyklaryny we ýaragly öjükdirmeleri tutaşdyrmak;

beýleki döwletleriň çäklerinde Türkmenistanyň çäklerine aralaşdyrmak üçin niýetlenen, ýaragly toparlary döretmek, enjamlaşdyrmak we taýýarlamak;

daşary ýurt döwletleri ýa-da guramalary tarapyndan öz bähbitlerini üpjün etmek maksady bilen, harby-syýasy taýdan täsir edişini, maglumat-psihologiki göreşini iň täze tehnologiýalarynyň Türkmenistanyň içerki işlerine gatyşmak, şeýle hem harby-syýasy maksady bilen, halkara hukugyna garşy gelýän, döwletleriň çäkleriniň bitewüligine, syýasy garaşsyzlygyna, döwlet özygtyýarlylygyna garşy gönükdirilen we halkara parahatçylygyna, howpsuzlyga, dünýä we sebit durnuklylygyna wehim salýan hereketleri amala aşyrmak üçin maglumat we kommunikasiýa tehnologiýalarynyň ulanylmagy;

käbir döwletler ýa-da döwletler bileleşigi tarapyndan tebigy baýlyklaryň bölünişigi, şeýle hem dünýä möçberinde geosyýasy bähbitler bilen baglanyşykly nägilelikleriň esasynda mejbur ediji çäreleriň ulanylmagy;

Türkmenistanyň maglumat we kommunikasiýa ulgamyna, Internet saýtlaryna ýa-da maglumat gurlaryna kiberhüjümleriň edilmegi;

daşary ýurt döwletleriniň ýörite gulluklarynyň we guramalarynyň Türkmenistana garşy ýygynçylykly işi;

Türkmenistana bolan çäk nägilelikleri;

Hazar deňziniň hukuk derejesiniň kesgitlenmändigi bilen baglanyşykly harby-syýasy ýagdaýyň üýtgemeginiň mümkinçiligi;

sebitde bar bolan çaknyşyklaryň çäk we ykdysady bähbitlere ýaramaz täsir etmeginiň, şol sanda olardan gelip çykýan, sebitiň döwletleriniň çäginde geçýän ulag we energetika üpjünçilik ulgamlaryna howpuň artmagy;

harby hereketleriň adaty bolmadyk usullarynyň, ýaraglanyşyň we harby tehnikaýyň häzirki zaman ýokary netijeli ulgamlarynyň we köpçülikleýin gyrys ýaraglarynyň ulanylmagy;

belli bir döwlete ýa-da gurama dahylly bolmadyk özbaşdak döredilen ýaragly toparlaryň we bikanun ýaragly düzümleriň urşa gatnaşmagy;

uruş ýagdaýyna geçmezden, ýaragly göreşiniň serişdeleriniň kömegi arkaly her hili gapma-garşylyklary çözmäge synanyşygyň netijesinde emele gelen serhetýaka çaknyşyklarynyň ýüze çykmagy;

agyr ýa-da aýratyn agyr jenaýatlary etmek, raýatlaryň ýa-da guramalaryň üstüne çozmak maksady bilen döredilen toparlaryň, ekstremistleriň, halkara terrorçylarynyň döwletiň çäGINE aralaşmagynyň mümkinçiligi;

transmilli guramaçylykly jenaýatçylygyň, ilki bilen, ýaragyň we neşe serişdeleriniň bikanun dolanyşygynyň geriminiň giňelmegi;

älemde ýaragy ýerleşdirmek meýli we ýerleşdirilmegi, şeýle hem ýokary takyklykly ýaragyň ýadro däl strategik ulgamlarynyň ýaýbaňlandyrylmagy.

5. Şular esasy içerki wehimlerdir:

Türkmenistanyň konstitusion gurluşyny zorlukly üýtgetmäge, çäkleriniň bitewüligini bozmaga gönükdirilen hereketleri meýilleşdirmek;

ekstremistik we separatistik maksatly adamlaryň Türkmenistanda içerki syýasy ýagdaýy durnuksyzlaşdyrmaga gönükdirilen işi;

bikanun ýaragly düzümleri döretmegiň synanyşyklary;

harby desgalary, merkezleşdirilen ammarlary, ýarag ammarlaryny, harby, ýörite tehnikalary we emläkleri, döwlet durmuş üpjünçiligi hem-de köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň desgalaryny basyp almak ýa-da olara düýpli zyýan ýetirmek mümkinçiligi;

Türkmenistanyň çäklerinde ýygynçylyk, terrorçylyk hereketlerini we beýleki bikanun etmişleri amala aşyrmak maksady bilen ýaraglary, ok-därileri, partlaýjy maddalary we beýleki serişdeleri ýaýratmak (olaryň dolanyşygyny amala aşyrmak);

Türkmenistanyň harby howpsuzlygyna wehim salýan harytlaryň kontrabandasyny, neşe serişdeleriniň we seri dumanladyjy maddalaryň bikanun dolanyşygyny we beýleki kanuna garşy hereketleri amala aşyrmagy maksat edinýän jenaýatçylykly toparlary döretmek;

içerki-syýasy ýagdaýyň birden ýitileşmegi we harby güýji ulanmak üçin şertleriň döremegi;

Türkmenistanyň döwlet we harby dolandyryş ulgamlarynyň ok-därileri saklaýan desgalaryna, energetika, himiýa senagatynyň desgalaryna we beýleki howply desgalara gözegçilik etmek işini bökdemek;

Watany goramak çygryndaky taryhy, ahlak we watansöýüjilik dăp-dessurlaryny bozmak maksady bilen, ýurduň ilatyna maglumatlaýyn täsir etmek.

Harby howpsuzlygy üpjün etmek

6. Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmek döwlet syýasatynyň örän möhüm ugry bolup durýar. Harby howpsuzlyk Türkmenistanyň milli howpsuzlygynyň esasy bolup, oňa beýleki ugurlardaky howpsuzlyklar bilen bitewi ulgam görnüşde seredilýär.

Harby howpsuzlygy üpjün etmegiň esasy maksatlary Türkmenistana gönükdirilen harby wehimleriň önüni almakdyr, olary çäklendirmekdir we zyýansyzlandyrmakdyr, sebit we halkara howpsuzlygyny, ýurduň içerki syýasy durnuklylygyny pugtalandyrmakdyr, Türkmenistany ýaragly goramak üçin Ýaragly Güýçleriň, beýleki goşunlaryň we goşun düzümleriniň taýýarlygyny saklamakdyr.

Türkmenistan harby güýjüň ulanylmagynyň we harby çaknyşyga (urşa) gatnaşylmagynyň mümkinçiligine diňe çözüşy (ýaragly basybalyjylykly hereketlerini) serpidirmek we özüniň çäk bitewüligini goramak maksady bilen garaýar.

Türkmenistan özüniň harby howpsuzlygyny üpjün etmäge demokratik, hukuk, dünýewi döwleti gurmak, durmuş-ykdysady özgertmeleri amala aşyrmak, halkara gatnaşyklarynda deňhukukly we özara bähbitli hyzmatdaşlyk, arkalaşyk we hoşniýetli goňsuçylyk ýörelgelerini berkarar etmek bilen baglylykda garaýar.

7. Türkmenistanyň Prezidentiniň baştutanlygynyda Türkmenistanyň alyp barýan hemişelik bitaraplyk syýasaty Türkmenistanyň halkara ýagdaýynyň durnuklylygynyň, onuň milli we harby howpsuzlygyny üpjün etmegiň, onuň garşysyna basybalyjylykly hereketleriň önüni almagyň esasy şerti bolup durýar.

Türkmenistan kanun esasynda hemişelik bitaraplyk hukuk ýagdaýyna eýedir. Garaşsyz döwletimiziň bu hukuk ýagdaýy ilkinji gezek Birleşen Milletler Guramasynyň Baş Assambleýasynyň 1995-nji ýylyň 12-nji dekabryndaky «Türkmenistanyň hemişelik bitaraplygy» hakyndaky Rezolýusiýasy bilen ykrar edildi. 2015-nji ýylyň 3-nji iýunynda bolsa, Bitarap döwletimiziň bu hukuk ýagdaýy Birleşen Milletler Guramasynyň Baş Assambleýasynyň ýörite Rezolýusiýasy bilen gaýtadan ykrar edildi.

8. Türkmenistanyň Konstitusiýasy we «Türkmenistanyň hemişelik bitaraplygy hakyndaky» Türkmenistanyň Konstitusion Kanuny esasynda Türkmenistan halkara hukugynyň umumy ykrar edilen ýörelgelerini we kadalaryny, Birleşen Milletler Guramasyny we onuň çözgütlerini ileri tutmagy ykrar edýär, daşary syýasatda hemişelik oňyn bitaraplyk, döwletleriň özygtyýarlylygyna, çäkleriniň bitewüligine we serhetleriniň bozulmazlygyna hormat goýmak, beýleki ýurtlaryň içkeri işlerine gatnaşmazlyk, güýç ulanmakdan we harby bileleşiklere we birleşiklere gatnaşmakdan ýüz döndermek, sebitiň ýurtlary we tutuş dünýäniň döwletleri bilen parahatçylykly, dostlukly we özara bähbitli gatnaşyklary ösdürmäge ýardam bermek ýörelgelerine eýerýär.

9. Şulardan ugur alyp, Türkmenistan:

hiç bir döwlete öz garşydaşy hökmünde garamaýar;

syýasaty döwletimiziň milli bähbitlerine we howpsuzlygyna zyýan ýetirmeýän we Birleşen Milletler Guramasynyň Tertipnamasyna ters gelmeýän ähli döwletlere hyzmatdaşlar hökmünde garaýar;

harby bileleşiklere we birleşiklere, berk borçnamalary bolan ýa-da gatnaşyjylaryň köpçülikleýin jogapkärçiligini göz önünde tutýan döwletara birleşmelerine gatnaşmaýar;

uruşlary we harby çaknyşyklary başlamazlyga, olara gatnaşmazlyga (özünü goramak hukugyny amala aşyrmagy muňa girmeyär), urşa ýa-da harby çaknyşyklara getirip biljek syýasy ýa-da beýleki hereketleri etmezlige borçlanýar;

öz çäklerinde daşary ýurt döwletleriniň harby birliklerini ýerleşdirmez;

ýadro, himiýa, biologiýa ýaraglaryny we köpçülikleýin gyryş ýaraglarynyň beýleki görnüşlerini edinmezlige, öndürmezlige, ýaýratmazlyga we döwletiň çäkleriniň üstünden geçirmezlige borçlanýar;

sebit we halkara derejesindäki harby wehimleriň önüni almagy, olary

çäklendirmegi we zyýansyzlandyrmagy syýasy, diplomatik we beýleki harby däl serişdeler bilen amala aşyrmagy, şeýle hem parahatçylyga howp salynmagy, parahatçylygyň bozulmagy we basybalyjylykly hereketleri babatda dünýä bileleşiginiň köpçülikleýin hereketlerini ileri tutýar;

beýleki döwletleriň ýaragly güýçlerini we ýaraglaryny öz çäklerinden üstaşyr geçirmeýär.

10. Türkmenistanyň harby howpsuzlygy onuň ygtyýarynda bolan güýçleriň, serişdeleriň we gorlaryň ählisi arkaly üpjün edilýär.

11. Harby howpsuzlygy üpjün etmegiň esasy ýörelgeleri:

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerine we beýleki goşunlaryna merkezleşdirilen ýolbaşçylyk;

harby wehimleri seljermek, kesgitlemek we olara barabar gaýtawul bermek;

harby howpsuzlygy üpjün etmek üçin zerur bolan serişdeleri we gorlary bölüp bermek, olary doly we netijeli ulanmak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň taýýarlygy, hünär taýdan taýýarlygy we ýokary hilli üpjünçilik derejesiniň harby howpsuzlygyň talaplaryna laýyk gelmegi arkaly amala aşyrylýar.

12. Döwletiň harby howpsuzlygy parahatçylyk döwründe-de, harby-syýasy ýagdaýyň ýitileşen şertlerinde-de üpjün edilmelidir. Onuň üçin Türkmenistan döwletiň ýaragly goragynyň usullarynyň netijeli işlemegine we pugtalandyrylmagyna gönükdirilen çäreler toplumyny meýilleşdirýär we amala aşyrýar. Şeýle çäreler şulardyr:

a) parahatçylyk döwründe:

harby howpsuzlygy üpjün etmek babatda ýeke-täk döwlet syýasatyny emele getirmek we durmuşa geçirmek;

içerki syýasy durnuklylygy saklamak, konstitusion gurluşy, Türkmenistanyň çäkleriniň bitewüligini we eldegrilmesizligini goramak;

goňşy we beýleki döwletler bilen dostlukly gatnaşyklary ösdürmek we pugtalandyrmak;

häzirkî zaman harby-syýasy ýagdaýyny we onuň üýtgemek mümkinçiligini nazara alyp, Türkmenistanyň goranmak ulgamyny kämilleşdirmek;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny hemmetaraplaýyn üpjün etmek we hil taýdan kämilleşdirmek, daşarky we içerki wehimleriň önüni almak, olary çäklendirmek we zyýansyzlandyrmak boýunça ylalaşykly hereketlere taýýar ýagdaýda saklamak;

önünde goýlan wezipäni iň gysga möhletde ýerine ýetirmäge ukyply bolan çalt hereket edýän goşun düzümleriniň söweşjeň we dessin taýýarlyklaryny has-da ýokarlandyrmak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny, döwlet edaralaryny we senagat kärhanalaryny harby döwrüň şertlerinde hereket etmäge (şol sanda olary mobilizasion taýdan ýaýbaňlandyrmaga) geçirmek boýunça çäreleriň meýilnamalaryny taýýarlamak;

ykdysadyýetiň mobilizasion taýýarlygyny ýokarlandyrmak, senagat kärhanalaryny harby hajatlar üçin niýetlenen önümleri öndürmäge wagtyndan öň geçirmegiň göz önünde tutulan meýilnamasyny üpjün edýän şertleri döretmek;

ýurduň goranmak ukybyny pugtalandyrmagyň bähbidine harby emlägi öndürmek boýunça döwletiň kärhanalarynyň ösdürilmegi we döwrebaplaşdyrylmagy, ylmy we ylmy-tehniki guramalaryň işiniň kämilleşdirilmegi;

ýurduň döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralaryny, kärhanalaryny, edaralaryny we guramalaryny, ilatyny harby howpsuzlygy üpjün etmek, territorial we raýat goranyşyny alyp barmak boýunça wezipeleri çözmäge taýýarlamagy guramak;

Türkmenistanyň Döwlet serhedini, özygtyýarlylygyny goramak;

Hazar deňziniň türkmen böleginiň giňişliginde milli bähbitleriň goragyny amala aşyrmak;

goňşy döwletler bilen serhetde terrorçylyga, ekstremizme we beýleki bikanun hereketlere garşy hereket etmek üçin, şeýle hem özara hereketleri kämilleşdirmek we Türkmenistanyň harby we hukuk goraýjy edaralarynyň arasyndaky dolandyrylyşy üpjün etmek üçin ýeke-täk merkez döretmek;

zerur harby üpjünçilik ulgamlaryny ösdürmek;

Türkmenistanyň raýatlarynyň, ýurtda bolýan daşary ýurt raýatlarynyň we raýatlygy bolmadyk adamlaryň howpsuzlygyny üpjün etmek we olary harby wehimlerden goramak;

harby gullukçylaryň hukuk ýagdaýyny ýokarlandyrmak, harby gullukdan boşadylan harby gullukçylaryň we olaryň maşgala agzalarynyň durmuş kepillikleriniň netijeli ulgamyny döretmek;

Türkmenistanyň raýatlarynyň harby-watansöýüjilik duýgusyny ýokarlandyrmak, Türkmenistany goramak boýunça döwletiň we jemgyýetiň tagallalaryny birleşdirmek, ýaşlary harby gulluga Watana bolan çäksiz söýgi ruhunda taýýarlamak;

harby-syýasy maksatlar bilen, Türkmenistanyň döwlet özygtyýarlylygyna, syýasy garaşsyzlygyna, çäk bitewüligine garşy gönükdirilen we halkara parahatçylygyna, howpsuzlygyna, sebit durnuklylygyna wehim salýan hereketleri amala aşyrmak üçin maglumat we kommunikasiýa tehnologiýalaryny ulanmak töwekgelçiliginiň peselmegini üpjün edýän şertleri döretmek;

b) uruş howpunyň abanýan döwründe we uruş hereketleriniň başlanmagy bilen:

ýurtda uruş ýagdaýyny öz wagtynda yglan etmek, harby ýa-da adatdan daşary ýagdaýy girizmek, doly ýa-da bölekleyin mobilizasiýany geçirmek, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny doly taýýarlyk ýagdaýyna getirmek;

basybalyjylykly hereketleri yzyna serpikdirmek maksady bilen, Türkmenistanyň döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralarynyň, ýerli häkimiýet we ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralarynyň, jemgyýetçilik birleşikleriniň we raýatlaryň işini utgaşdyrmak;

ýaragly, syýasy, diplomatik, maglumat, ykdysady taýdan göreşi we göreşiň beýleki görnüşlerini alyp barmagy guramak we utgaşdyrmak;

harby hereketlere taýýarlyk görmek we olary alyp barmak boýunça çözümleri kabul etmek we durmuşa geçirmek;

ýurduň ykdysadyýetini, onuň aýry-aýry pudaklaryny, şeýle hem kärhanalaryny we guramalaryny, ulaglary we aragatnaşyk ulgamlaryny harby ýagdaýyň şertlerinde işlemäge geçirmek;

territorial we raýat goranyşy boýunça çäreleri guramak we amala aşyrmak;

jemgyýetçilik howpsuzlygyny we tertibini goramagy üpjün etmäge gatnaşmak;

adatdan daşary ýagdaýyň zyýanly netijelerini ýok etmäge we zyýan ýetirilen durmuş üpjünçiligi desgalaryny dikeltmäge gatnaşmak;

adatdan daşary ýagdaý düzgünini üpjün etmäge gatnaşmak;

Birleşen Milletler Guramasynyň, gazanylan halkara ylalaşyklara laýyklykda beýleki halkara guramalarynyň we döwletleriň mümkinçiliklerini we ýardamyny basybalyjylykly hereketleriň önüni almak üçin ulanmak bolup durýar.

13. Türkmenistanyň döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralary, ýerli häkimiýet we ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralary Türkmenistanyň Konstitusiasynda we kanunçylygynda kesgitlenen borçlarynyň hem-de ygtyýarlyklarynyň çäklerinde harby howpsuzlygyň üpjün edilmegi, döwletiň goranmak ukybynyň ýagdaýy, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň söweşeň, mobilizasion taýýarlygy we söweşeň ukyplylygy üçin doly jogapkärçilik çekýärler.

14. Türkmenistanyň Prezidenti - Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Belent Serkerdebaşysy Türkmenistanyň Döwlet howpsuzlyk geňeşini döredýär we oňa ýolbaşçylyk edýär.

Türkmenistanyň Prezidenti Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmegiň wezipelerini çözmek boýunça ähli işleri guraýar, olara gözegçilik edýär we olary utgaşdyrýar.

15. Uruş howpunyň abanýan döwründe, şeýle hem basybalyjylykly hereketler yzyna serpikdirilende Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmäge ýolbaşçylygy guramak, döwlet we harby dolandyryş edaralaryny döretmek hem-de olaryň işlemegi Türkmenistanyň degişli kanunlary we Türkmenistanyň Prezidentiniň namalary bilen düzgünleşdirilýär.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary

16. Harby howpsuzlygy üpjün etmek maksady bilen, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary - Türkmenistanyň serhet goşunlary, Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň içerki goşunlary, Türkmenistanyň Milli howpsuzlyk ministrliginiň goşunlary bardyr.

17. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň baş maksady Türkmenistanyň milli bähbitleriniň we harby howpsuzlygynyň kepillendirilen goragyny üpjün etmek bolup durýar.

18. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerine we beýleki goşunlaryna ýolbaşçylyk etmegiň esasy ýörelgeleri:

strategiki derejede ýolbaşçylygy merkezleşdirmek;

hukuk esasynda ýeke-täk ýolbaşçylyk ýörelgesini berjaý etmek;

harby-syýasy şertiň ýagdaýyna laýyklykda çözgütleri kabul etmek;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň söweşjeň we mobilizasiýa taýýarlygyny üpjün etmek;

ähli goşun görnüşleriniň we kysymlarynyň dolandyryş ulgamlarynyň, hemmetaraplaýyn üpjünçilik ulgamlarynyň deň derejede ösdürilmegini hem-de kämilleşdirilmegini üpjün etmek;

goşunlar taýýarlananda okatmagyň we terbiýelemegiň bitewüligi;

harby gullukçylaryň ýaşayyş derejesini ýokarlandyrmak maksady bilen, olaryň durmuş taýdan goraglylygyny, durmuş kepillendirmelerini üpjün etmek bolup durýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň gurluşy we ösüşi olaryň işini düzgünleşdirýän Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda amala aşyrylýar.

19. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ösdürmegiň esasy ileri tutulýan ugurlary şular bolup durýar:

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny netijeli dolandyrmagyň bitewi ulgamyny kämilleşdirmek;

Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün edýän harby bölümleri, goşun birikmelerini we serkerdelikleri döretmek hem-de söweşe taýýarlykda saklamak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň mobilizasion gorlarynyň taýýarlanmagyna we mobilizasion ýaýbaňlandyrylmagyny üpjün etmäge jogap berýän döwlet we harby gurluşlary döretmek we zerur taýýarlyk ýagdaýynda saklamak;

milli harby gullukçylary taýýarlamak hem-de Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny serkerdeler bilen üpjün etmek;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ýaraglanyşyň, harby we ýörite tehnikaýyň häzirki zaman ulgamlary we nusgalary bilen yzygiderli enjamlaşdyrmak (döwrebaplaşdyrmak);

harby guramanyň bölekleriniň gurluşyny, düzümini we sanyny şol maksatlara ýeterlik möçberde maliýe, maddy we beýleki serişdeleri bölüp bermegi göz önünde tutmak bilen, parahatçylyk döwrüniň, basybalyjylykly hereketleriň gönüden-göni wehim salýan döwrüniň we harby döwrüň wezipelerine laýyk getirmek;

goranmak we howpsuzlyk babatdaky meseleler çözülen döwlet we harby dolandyryşyň ulgamynyň işleýişiniň howpsuzlygyny we netijeliligini ýokarlandyrmak, ýerine ýetiriji häkimiýet edaralarynyň beýleki döwlet edaralary bilen özara maglumat dolanyşygyny üpjün etmek;

Türkmenistanyň howa hüjüminden goranmak ulgamyny, şeýle hem goşunlaryň (güýçleriň) we ilatyň radiasiýa, himiki we biologiki goragynyň ulgamyny kämilleşdirmek;

harby guramanyň harby-ykdysady üpjünçiligini, maliýe, maddy we beýleki gorlaryny rejeli peýdalanmak esasynda kämilleşdirmek;

mobilizasion gorlaryň, şol sanda ýaraglanyşyň, harby we ýörite tehnikaýyň hem-de maddy-enjamlaýyn serişdeleriň ätiýaçlyk goruny döretmegiň ulgamyny kämilleşdirmek;

ýaraglanyşy, harby we ýörite tehnikaýy ulanmak we abatlamak ulgamynyň işleýişiniň netijeliligini ýokarlandyrmak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň, beýleki goşunlarynyň we harby edaralarynyň maglumat howpsuzlygy ulgamyny kämilleşdirmek;

harby gullugyň abraýyny ýokarlandyrmak, Türkmenistanyň raýatlaryny oňa hemmetaraplaýyn taýýarlamak, şol sanda umumy bilim beriş derejesinde başlangyç harby taýýarlyk boýunça okatmak;

harby gullukçylary taýýarlamagyň we harby bilimiň hilini ýokarlandyrmak, şeýle hem harby-ylm mümkinçiliklerini artdyrmak.

20. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň ösüşi şulara gönükdirilendir:

döwlet we harby dolandyryş ulgamynyň netijeli hem-de ygtybarly işlemegini üpjün etmäge;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň gurluşyny, sanyny, ýaraglar hem-de harby tehnika bilen üpjünçiligini harby howpsuzlygy üpjün etmegiň wezipelerine laýyklykda saklamaga;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň ýolbaşçy düzüminiň operatiw, söweşjeň we mobilizasion taýýarlygyny kämilleşdirmäge;

goşunlary söweşjeň taýdan dolandyrmaga, maglumatlar bilen üpjün etmäge we olaryň ätiýaçlyk ulgamyny kämilleşdirmäge;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň harby-tehniki we tyl üpjünçiligini kämilleşdirmäge;

harby meýilnamalaşdyryşy kämilleşdirmäge;

harby gullukçylary taýýarlamaga, harby bilimi has-da kämilleşdirmäge we harby ylmy ösdürmäge;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ähli derejelerdäki harby gullukçylar bilen üpjün etmegiň guralyşyny kämilleşdirmäge;

ýaraglary we harby teknikany netijeli ulanmagy hem-de abatlamagy üpjün etmek üçin üpjünçilik ulgamlaryny kämilleşdirmäge, olaryň tehniki taýdan enjamlaşdyrylyşyny we taýýarlykly hünärmenler bilen üpjünçiligini ýokarlandyrmaga;

goşunlarda kanunylygy we harby düzgün-nyzamy pugtalandyrmaga;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerinde we beýleki goşunlarynda harby gullugyň şertlerini gowulandyrmak, gulluk etmäge çagyrylýan ýaşlary watançylyk we Watana söýgi ruhunda terbiýelemek boýunça döwlet syýasatyny alyp barmaga;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň gurluşynyň, ösdürilmeginiň we ulanylmagynyň meseleleri boýunça kadalaşdyryjy hukuk binýadyny kämilleşdirmäge, raýatlaryň Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we olaryň döwlet üçin ähmiýeti babatda habarlylygyny ýokarlandyrmaga;

halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy ösdürmäge.

21. Türkmenistanyň harby howpsuzlygyny üpjün etmegiň zerurlygyny nazara alyp, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny hemmetaraplaýyn özgertmek harby gurluşyň häzirki zaman tapgyrynyň ileri tutulýan wezipesi bolup durýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerine we beýleki goşunlaryna ýolbaşçylyk etmek

22. Türkmenistanyň Prezidenti Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Belent Serkerdebaşysydyr.

23. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerine gönüden-göni ýolbaşçylygy Türkmenistanyň Goranmak ministri amala aşyrýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Baş dolandyrys merkezini Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini operatiw taýdan dolandyrmakda esasy edara bolup durýar. Ol goşunlaryň söweşjeň we mobilizasion taýýarlygynyň meýilnamalaryny işläp taýýarlaýar, harby ýörite çäreleri we söweş hereketlerini geçirmegi meýilleşdirýär, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň goranmak babatdaky wezipelerini ýerine ýetirmek boýunça arkalaşykly hereketini utgaşdyrýar we guraýar.

Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda beýleki goşunlara gönüden-göni ýolbaşçylygy bu goşunlar tabynlygynda durýan ministrlikleriň we pudak edaralarynyň degişli ýolbaşçylary amala aşyrýarlar.

24. Türkmenistanyň Goranmak ministrligi Türkmenistanyň degişli ýerine ýetiriji häkimiýet edaralarynyň gatnaşmagynda ýaraglandyrmak üçin ýaraglaryň, harby we ýörite tehnikaýyň hem-de emläkleriň ulgamlarynyň konsepsiýasyny, Ýaragly Güýçleri häzirkizaman ýaraglarynyň görnüşleri bilen üpjün etmegiň döwlet maksatnamasyny işläp taýýarlaýar, şeýle hem döwlet goranmak buýurmasyny emele getirýär.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň goşunlarynyň görnüşleriniň we kysymalarynyň müdirlikleri goşunlary üpjün etmegiň meýilnamalaryny durmuşa geçirýär, olaryň operatiw we mobilizasion taýýarlygyny, söweşjeň taýdan ulanylmagyny, ýaraglaryň we harby tehnikaýyň ulanylmagyny we abatlanmagyny, harby gullukçylaryň taýýarlanmagyny amala aşyrýar, goşunlaryň dolandyrylmagyny, gündelik işini üpjün edýär, goranmak üpjünçilik ulgamlaryny ösdürmek boýunça işi guraýar.

25. Türkmenistanyň harby howpsuzlygynyň üpjün edilmegine merkezleşdirilen ýolbaşçylygy amala aşyrmak maksady bilen, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny goranmak maksatlary üçin ulanmagyň bitewi meýilnamalaşdyrylyşy, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny gaýtadan ýaraglandyrmagyň hem-de döwrebaplaşdyrmagyň döwlet maksatnamasyny işläp taýýarlamagy we kabul etmegi, uzak möhletli (10 ýyla çenli), orta möhletli (5 ýyla çenli) we gysga möhletli (1 ýyl) meýilnamalaryny kämilleşdirmegi göz önünde tutýan harby gurluşyň maksatnamalaýyn meýilnamalaşdyrylyşy amala aşyrylýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ulanmagyň esaslary

26. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary Türkmenistanyň Konstitusiýasyna, kanunlaryna we beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna laýyklykda ulanylýar.

Türkmenistan öz garşysyna gönükdirilen basybalyjylykly hereketleri serpikdirmek üçin, Türkmenistanyň Konstitusiýasyna ters gelýän hereketlerden,

Türkmenistanyň özygtyýarlylygyna, çäkleriniň bitewüligine we milli bähbitlerine howp salýan, Döwlet serhedini bozup ýa-da Türkmenistanyň çäklerinde kanuna garşy islendik harby taýdan gatyşylmadan goranmak üçin, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ulanmagy kanunalaýyk hasaplaýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini - çäklendirilen harby güýçlerden goşunlaryň operatiw taktiki toparlaryna çenli Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň ygtyýarynda bolan ýaragly göreş serişdeleriniň ählisini ulanmak bilen çekmek, Türkmenistan babatda bolup biljek ýaragly öjükdirmeleriň möçberlerine, onuň özygtyýarlylygyna we çäkleriniň bitewüligine abanýan howplaryň derejesine, uruş hereketlerini onuň çäklerine geçirmäge synanyşyklara baglydyr.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň adamlaryň aýry-aýry toparlarynyň, partiýalaryň, jemgyýetçilik birleşikleriniň bähbitleri üçin ulanylmagyna ýol berilmeýär.

27. Türkmenistanyň bähbitlerine howp abandyrýan uruşlaryň we ýaragly çaknyşyklaryň önüni almak üçin, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň üstüne şu wezipeler ýüklenýär:

Türkmenistanyň Milli howpsuzlyk ministrliginiň, Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, Türkmenistanyň Döwlet serhet gullugynyň, Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň güýçleri, şeýle hem Türkmenistanyň Daşary işler ministrliginiň syýasy-diplomatik ýollary we beýleki serişdeleri bilen bilelikde taýýarlanýan ýaragly çozuşyň ýa-da ýagdaýyň howp salyp biljek derejede üýtgemeginiň üstüni öz wagtynda açmak hem-de olar barada döwletiň ýokary wezipeli ýolbaşçylaryna habar bermek;

parahatçylykly döwürde basybalyjylykly hereketleri serpikdirmegi kepillikli üpjün edýän derejede goşunlary hemişelik taýýarlykda saklamak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny doly ýaýbaňlandyrmak;

Türkmenistanyň guryýer, howa we deňiz serhetlerini goramak;

döwlet desgalaryny we aýratyn möhüm desgalary goramak;

harby ýagdaýyň düzgünleriniň üpjün edilmegine gatnaşmak;

ýykgyňçylyk we terrorçylyk hereketleriniň önüni almak we soňuna çykmak;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary tarapyndan şu we beýleki wezipeleri çözmek olaryň özara ysnyşykly arkalaşykly hereket etmeginde amala aşyrylýar.

28. Türkmenistana garşy basybalyjylykly hereketler edilen halatda Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň üstüne garşydaşyň howadan, gury ýerden we deňizden zarbalaryny serpikdirmek, garşydaşy ýeňlişe sezewar etmek, uruş hereketlerini mümkin bolan irki döwürde tamamlap, Türkmenistanyň bähbitlerine laýyk gelýän ýaraşyk baglaşmak üçin şertleri döretmek wezipeleri ýüklenýär.

29. Türkmenistanyň çäklerinde onuň çäkleriniň bitewüligine, Türkmenistanyň raýatlarynyň, ýurtda bolýan daşary ýurt raýatlarynyň we raýatlygy bolmadyk adamlaryň bähbitlerine howp salýan içerki çaknyşyklary, ýaragly zorluk serişdelerini ulanmak bilen edilýän, Türkmenistanyň Konstitusiýasyna we beýleki kanunlaryna garşy hereketleriň önüni almak we soňuna çykmak üçin içeri işler edaralarynyň we Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň içerki goşunlarynyň

üstüne şu wezipeler ýüklenýär:

çaknyşyklaryň bolýan ýerinde jemgyýetçilik tertibini goramagy üpjün etmek we adatdan daşary ýagdaýyň hukuk düzgünini saklamak;

döwlet desgalarynyň we aýratyn möhüm desgalaryň goragyny üpjün etmek;

çaknyşyklaryň bolýan ýerini çäklendirmek we üzňeleşdirmek;

ýaragly çaknyşyklaryň soňuna çykmak;

çaknyşyklaryň bolýan ýerinde bikanun ýaragly düzümleri ýaragsyzlandyrmak we ýok etmek, raýatlaryň, daşary ýurt raýatlarynyň we raýatlygy bolmadyk adamlaryň elinden ýaraglary almak boýunça çäreleri geçirmek;

çaknyşyklaryň bolýan ýerine ýanaşyk ýerlerde jemgyýetçilik tertibini we howpsuzlygyny goramagy güýçlendirmek;

içerki howpsuzlyga abanýan wehimi aradan aýyrmak üçin dessin-agtaryş we derňew çärelerini geçirmek, şeýle hem Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan beýleki wezipeleri çözmek.

Içeri işler edaralaryna we Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň içerki goşunlaryna çaknyşyklaryň bolýan ýerlerini çäklendirmekde we üzňeleşdirmekde, ýaragly çaknyşyklaryň soňuna çykmakda ýardam bermek, şeýle hem döwlet desgalaryny we aýratyn möhüm desgalary goramak üçin, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň aýry-aýry birikmeleri kanunçylykda bellenen tertipde çekilip bilner.

30. Türkmenistanyň serhet goşunlary gury ýerde, deňizde, derýalarda we beýleki suw howdanlarynda Türkmenistanyň Döwlet serhediniň eldegrilmesizligini üpjün etmek bilen, jenaýatçylykly bileleşige, terrorçylyga, ýaraglaryň we neşeleriň kontrabandasyna garşy göreşmekde hukuk goraýjy edaralara ýardam berýär.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň üstüne Türkmenistanyň Döwlet serhedini goramakda serhet goşunlaryna kömek bermek we möhüm döwlet desgalaryny goramakda we terrorçylyga, neşeleriň bikanun dolanyşygyna we garakçylyga garşy göreşmekde beýleki güýçlere ýardam bermek wezipeleri ýüklenip bilner.

31. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň güýçleri we serişdeleri heläkçilikleriň, apatlaryň we tebigy betbagtçylyklaryň ýetiren zyýanlaryny düzetmekde döwlet häkimiýet we dolandyryş edaralaryna, ýerine ýetiriji ýerli häkimiýet we ýerli öz-özüňi dolandyryş edaralaryna, şeýle hem ilata kömek bermek üçin çekilip bilner.

32. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň önünde durýan wezipeleri çözmek üçin, şular nazara alnyp, Türkmenistanyň çäklerinde harby bölümler, goşun birikmeleri we serkerdelikler döredilýär:

howp abanýan ugurlarda bolup biljek harby howpuň derejesi;

Türkmenistan üçin örän möhüm etraplaryň we desgalaryň ýerleşşi;

howp abanýan ugurlarda goşunlaryň strategik taýdan ýaýbaňlandyrylmagynyň we manýowrynyň mümkinçiligi;

goşunlary we maddy-tehniki gurlary bolup biljek howadan urulýan zarbalaryň astyndan öz wagtynda çykarmagyň mümkinçiligi;

goşunlaryň wezipeleri ýerine ýetirmekde işjeňligini üpjün etmek, olaryň ýerleşdirilmegi we ýaşaýyş-durmuş üpjünçiligi bilen bagly meseleleri çözmek üçin

şertler;

mobilizasion taýdan ýaýbaňlandyryş binýadynyň barlygy we ýagdaýy.

33. Goranmak, şeýle hem Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň mobilizasion taýdan ýaýbaňlandyrylmagyny, olaryň söweş hereketlerini netijeli alyp barmagyny üpjün edýän döwletiň harby üpjünçilik ulgamlaryny döretmek we ösdürmek maksady bilen, Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanýan döwlet maksatnamalarynyň esasynda Türkmenistanyň çäklerinde operatiw enjamlaşdyrmak amala aşyrylýar.

34. Maddy serişdeleriň gorlaryny toplamak we saklamak Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanýan döwlet we mobilizasion ätiýaçlyk gorlaryny döretmegiň meýilnamalaryna laýyklykda Türkmenistanyň Hökümeti tarapyndan guralýar.

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary, şeýle hem ýerine ýetiriji ýerli häkimiýet edaralary Türkmenistanyň kanunçylygyna we parahatçylyk döwründe tassyklanan meýilnamalara laýyklykda goşunlary mobilizasion taýdan ýaýbaňlandyrmagy we olaryň söweş hereketlerini alyp barmagyny üpjün edýän maddy serişdeleriň gorlaryny toplamagy, daşamagy, ýerleşdirmegi we saklamagy, ätiýaçlyk gorlaryny emele getirmegi, taýýarlamagy, gaýtadan toplamagy we ulanmagy amala aşyrylar.

Maddy serişdeleriň operatiw gorlaryny toplamagy, daşamagy we ýerleşdirmegi meýilnamalaşdyrmak we aýratyn döwürde Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň operatiw tabynlygyna berilýän goşunlar üçin saklamak şol goşunlar düzümine girýän ministrlikler tarapyndan amala aşyrylýar.

35. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Baş dolandyryş merkezi bellenen harby-hasap hünärleri boýunça mobilizasion gorlaryň taýýarlanylşyna umumy ýolbaşçylygy we gözegçiligi, harby hasaba almagy, şeýle hem Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerine we beýleki goşunlaryna berilýän ulag serişdelerini hasaba almagy amala aşyrylar.

36. Döwlet desgalarynyň we aýratyn möhüm desgalaryň, ulaglaryň we kommunikasiýalaryň durnukly işlemegi, olaryň zeper ýeten ojaklarynda we heläkçilikleriň, apatlaryň we tebigy betbagtçylyklaryň bolan ýerlerinde heläkçilikde halas ediş we beýleki işleri geçirmäge taýýarlygyny üpjün etmek üçin, Türkmenistanda territorial we raýat goranyşy boýunça taýýarlyk amala aşyrylar.

Harby howpsuzlygy harby-ykdysady taýdan üpjün etmek

37. Goranmagy harby-ykdysady taýdan üpjün etmegiň baş maksady harby guramanyň maliýe, maddy-tehniki we beýleki serişdelerine zerurlyklaryny döwletiň harby howpsuzlygyny üpjün etmek üçin ýeterlik möçberde kanagatlandyrmak we harby syýasaty Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň mümkinçiliklerini göz önünde tutmak bilen durmuşa geçirmek bolup durýar.

Döwletiň goranmagynyň harby-ykdysady ulgamy döwletiň harby guramasynyň parahatçylykly we harby döwürde netijeli işlemegini üpjün etmelidir.

38. Harby-ykdysady taýdan üpjün etmegiň esasy wezipeleri we ýörelgeleri:

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleri we beýleki goşunlary tarapyndan harby

howpsuzlyk babatda çözülýän wezipeleri, şeýle hem söweşjeň we mobilizasion taýýarlygyň gurluşynyň we ösüşiniň meýilnamalaryny maliýe we maddy taýdan üpjün etmek;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny ýaraglaryň häzirki zaman, netijeli ulgamlary, harby we ýörite tehnika bilen üpjün etmek;

harby önümleri öndürmek we gaýtadan işlemek, ýaraglary we harby tehnikany abatlamak boýunça senagat binýadyny döretmek we ösdürmek;

harby tehnologiýalar boýunça ylmy-tehniki barlaglary geçirmek;

harby howpsuzlygy üpjün etmek maksady bilen, döwletiň harby üpjünçilik ulgamlaryny gurmak we ösdürmek;

Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň we beýleki goşunlarynyň maddy binýadyny pugtalandyrmak;

ykdysadyýet harby ýagdaýa geçirilende mobilizasion meýilnamalary durmuşa geçirmek üçin maddy serişdeleriň gollaryny toplamak we saklamak;

özara bähbitli halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy amala aşyrmak;

Harby gullukçylaryň we olaryň maşgala agzalarynyň ýaşayyş derejesini ýokarlandyrmak, olara Türkmenistanyň kanunçylygyna bellenen durmuş kepilliklerini durmuşa geçirmek bolup durýar.

39. Türkmenistanyň Ýaragly Güýçlerini we beýleki goşunlaryny mobilizasion taýdan ýaýbanlandyrmagy we ykdysadyýeti harby ýagdaýa geçirmegi üpjün etmek üçin döwlet:

mobilizasion ätiýaçlyk goruny deredýär;

mobilizasion, harby ýagdaý we harby döwürlerde mobilizasion buýurmalary ýerine ýetirmek üçin mobilizasion ätiýaçlyk goruny toplaýar;

goşunlaryň (güýçleriň) ýerleşdirilen çäklerinden (geografiýasyndan), olary ulanmagyň we çekmegiň meýilnamalaryndan ugur alyp, döwlet maddy ätiýaçlyk serişdeleriniň ulgamyny kämilleşdirýär;

ýaraglanýş önümleriniň we harby tehnikanyň, möhüm raýat önümleriniň, şeýle hem ýokary töwekgelçilikli desgalaryň, ilatyň ýaşayyş-durmuş üpjünçiliginiň ulgamynyň taslama resminamalarynyň ätiýaç goruny döredýär we olaryň ulanylyşyny hem-de saklanylyşyny üpjün edýär.

Halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy

40. Türkmenistan halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy öz milli bähbitlerinden we harby howpsuzlygy üpjün etmek boýunça wezipeleri çözmekden ugur alyp, amala aşyrýar.

Halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy döwletiň wezipesi bolup durýar. Hyzmatdaşlygyň ugruny Türkmenistanyň Prezidenti – Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Belent Serkerdebaşysy kesgitleýär.

41. Türkmenistan halkara harby we harby-tehniki hyzmatdaşlygy Türkmenistanyň milli kanunçylygyna we halkara şertnamalaryna laýyklykda deňhukuklylyk, özara bähbitlilik we hoşniýetli goňşuçylyk esasynda, halkara durnuklylygynyň we milli howpsuzlygynyň bähbitlerini berjaý edip, amala aşyrýar. Milli howpsuzlygy üpjün etmek maksady bilen, ýaragly çaknyşyklaryň

önüni almak, terrorçylyga garşy hereket etmek, bikanun migrasiýa, adam söwdasyna, neşe serişdeleriniň, psihotrop maddalaryň we olaryň prekursorlarynyň bikanun dolanyşygyna garşy göreş boyunça halakara tejribesini alyşmak ulgamyny taýýarlaýar, işläp düzýär we durmuşa geçirýär.

Türkmenistan, özüniň uruşlaryň we ýaragly çaknyşyklaryň önüni almak, halkara howpsuzlygyny we ählumumy parahatçylygy gorap saklamak, ynsanperwerlik, demokratiýa, durmuş taýdan ilerlemek taglymlaryny durmuşa geçirmek maksatlaryna doly eýerýändigini tassyklamak bilen, Harby doktrinasynyň düzgünlerini özüniň bitaraplyk hukuk ýagdaýy we halkara borçnamalary bilen baglylykda yzygiderli we pugta ýerine ýetirmegi kepillendirýär. Türkmenistan Birleşen Milletler Guramasynyň Tertipnamasyny, parahatçylygy we durnuklylygy gorap saklamaga gönükdirilen umumy ykrar edilen halkara-hukuk ýörelgelerini we kadalaryny berk berjaý etmäge borçlanýar.